

Ömrün payız nəğmələri

"Ömrün payız nəğmələri" xeyli vaxtdı telefonumun yaddaşındadı. Yazını bu günlərdə hospitalda yatanda da oxudum və uşaqlığım keçən yollar, dumanlar arxasında qalan işıqlı illərim, qazandıqlarım, itirdiklərim... bir anda gözlərim önündən gəlib keçdi. Bu səmimi qeydlər ömrümün "yol xəritəsi" sayıla bilər. İstədim siz də oxuyasız. Bəzi məsələlərdə məni qınayan da olacaq. Həyatda, təbii ki, səhvlərim, uğursuz addımlarım olub. Ancaq, əsas odur ki, mən ömrümü vicdanla yaşamağa çalışmışam...

Jurnalistika fakültəsində birgə oxuduğumuz, indi mənsub olduğumuz yaradıcı nəslin istedadlı nümayəndələrindən olan tələbə yoldaşımız Səməd Məlikzadənin 70 yaşına bu sətirləri yazarkən sətirlər gəncliyimizi əks etdirən bəxtəvərlik şəkillərimizə baxa-baxa düşürəm: hə, illər sürətlə keçir, hələ zamanın hökm-fərmanına qarşı çıxa bilən tapılmayıb. Biz–dünənki uşaqlar da tanınmaz dərəcədə dəyişmiş, qocalmışıq, yalnız bir yerə yığışib görüşəndə, sanki, zamanı aldadıb gəncləşmək istəyirik. Bir vaxtlar bu təşəbbüs Adil Qaçayoğlundan gəlirdi, indi rəhmətliyin missiyasını Səməd davam etdirir.

Mən onu milli mətbuatımızın banisi, böyük marifçi və ictimai xadim Həsən bəy Zərdabi ilə müqayisə etmək fikrindən uzağam. Hərçənd ki, Səməd özü də milli mətbuatımızın tanınmış simalarından biridir və bir çox cəhətlərlə istər-istəməz rəhmətliyi xatırladır... O da Həsən bəy kimi torpağa, təbiətə bağlıdır, qələmə aldığı yazılardan fəsilərin rəngi, rəyihəsi duyulur. O da Zərdabi kimi heç bir təmənnə güdməz, haramla işi yoxdur, haqqın tərəfindədir. Kiməsə, nəyə görə yaltaqlanmaz, əminəm ki, bu məraz onu heç vaxt tutmayacaq. O da Zərdabi kimi heç bir təltif, mükafat görməyib. O da qocalığında doğma yurda dönüb, ağcaqanadlı torpağını bütün məkanlardan üstün tutub. Nə alovlu məqalələr yazan, nə pafoslu çıxışlar edən ehtiraslı fəallardan, nə də "millətin dərdlərinə biganə qalmaqla öz iftiralı ilə hakimiyyətə yaltaqcasına xidmət edən" (Ömər Faiq Nəmanzadə) ütlüklərdən olub. Özü demişkən, sadəcə başını aşağı salıb qəzetçiliyini edib, vəzifə borcunu vicdanla yerinə yetirib, yazanda da elə yazıb ki, heç vaxt vicdan əzabı çəkməsin. Bir sözlə, biz zahirən Zərdabiyyə oxşatdığımız dostumuzu jurnalist ləyaqətinə və mənavi-əlaqə keyfiyyətlərinə görə də o rəhmətliyə bənzədirik.

Uzun illər mətbuat aləmində külüng vurub (məcazi mənada), qələmi ilə daşdan çörək çıxarıb. Ötən müddətdə neçə qəzet-jurnalla əməkdaşlıq edib: "Yeni Şirvan" (Şamaxı rayonu) qəzetində şöbə müdiri, "Azərbaycan aqrar elmi" jurnalında redaktor, "Avrasiya" qəzetində baş redaktorun müavini, "Yeni Azərbaycan" qəzetində məsul katib, "Eksklüziv" informasiya agentliyində redaktor, "Tumurcuq" qəzetində redaktor...

Səməd həm də üç kitab müəllifidir. Əslində, Azərbaycan Dövlət Universiteti jurnalistika fakültəsinin 1976-cı il məzunlarının ömrü yolundan bəhs edən "Bizim alın yazımız" adlı müxtəlif imzalı məqalələr toplusu da S. Məlikzadənin israrlı təşəbbüsünün və yorulmaz zəhmətinin məhsuludur. Kitabın məsuliyyətlə redaktəsi, nəfis tərtibatı və topluda verilmiş silsilə yazıları Səmədin zəhmətsevərlik və peşəkarlıq səviyyəsinin, zövq və səmimiyyətinin parlaq göstəricisidir.

O, son illərdə qələmə aldığı publisistik yazıları, sənət adamları ilə bağlı portret çərçəkləri və lirik hekayələrini toplayıb "Ürəyimə yazılanlar" adlı kitab hazırlayıb.

Pensiyada olmasına baxmayaraq, bu gün də imzası dövrü mətbuatdan düşmür, illah da, indi medianın daha populyar qolunu təşkil edən internet vasitəsilə, Feysbukda təqdim etdiyi xırda yazılar həm böyük mətləblərə toxuna bilmək, həm də dil-üslub şirinliyi ilə maraqlı doğurur. Məlumdur ki, xırda sayt yazılarında ciddi məsələləri mövzuya çevirmək və təhlil etmək hər yazarın işi deyil, amma Səməd bunu bacarır, cəmiyyətdə baş verənləri, dərdlərimizi, problemlərimizi ustalıqla "incələyir", ən kəskin sözünü belə Mirzə Cəlil sayağı– qələminə "bal" qatıb deyir, Sabirənə ehyamlarını şəkərləyib "yedizdirir",– kim-sənin incitmək yox, hamının yaxşılığına can atmaq istəyi var onda. Bir-iki misal:

"...Əcaib-qəraib kəpənəklər daraşib məmləkətə. Haradan gəlib, kim göndərib, dəqiq bilən yoxdur... Onu da deyim ki, urus sovet olannan axırədək bu kəndə sarı adam yağı dəymədi... İndi hər səhər durub görürsən ki, pəncərənin qabağı sarı-sarı kəpənəklərlə doludur. Həyətdə də ora-bura uçurlar... Məni qınamayın, deyirəm, bəlkə bu ya kitayların, ya da "sülhməramı"ların hoqqasıdır..."

"Deyirəm, adam burada darıxar, ee. Küçəyə zibil tökmə, maşınını yolun ortasında saxlama, yaşılıqları qırma, qonşunu narahat eləmə! Daha bunun harası birgəyaşayış oldu?... Heyif deyil Yasamal!"

Yaxud:
"Darıxma, atam balası, ömür dediyin şey elə belə olur: bu üzü ağ, o biri üzü qara, yarısı gecə, yarısı gündüz, bəzən şirin, bəzən acı, gah ümidli, gah da ümitsiz..."

Darıxma, bu dünya ilə sən alıb-verəcəyin nə qalıb ki, darıxırsan? Axı sən həyatda gözü-könlü tox yaşamısan, hər zaman aza qane olub, O Gözəgörməzə duaçı olmusan. Bəs onda nəyin haqq-hesabını aparmağa çalışırsan? Bəlkə, şair demiş, eləmədiklərin yandırır Səni? Buna görə vaysınırsan? Çox nahaq, əlində-ovcunda olan bir girvənəklik savabı təəssüflə yuyub aparma.

Darıxma, özün-özünü yixarsan haa! Unutma, ağacı içindəki qurd yıxır, insanı fikir... Bil ki, qədər in Haqqdandır, alın yazın nədirsə – odur!

Darıxma, "belə qəmli dayanma", qalan ümidlərin də söndürmə..Ömür deyilən şey elə belə olur – bəzən ümidli, bəzən də ümitsiz..."

Ayə, Sən canın, darıxıb məni də darıxdırma!"
Gənclik illərində dostlarla birlikdə Bakının axar-baxarlı küçələrini gəzməyi, Filarmoniya bağının ətəyindəki, Sabirin heykəlinin yaxınlığındakı çayxa-

nalarda çay içə-içə söhbətləşməyi xoşlayardı. Yaşa dolunca doğma el-obası maqnit kimi özünə çəkməyə başladı. Onun "Yuxularımın kəndi" silsilə yazıları bu mövzudadır. Artıq iki ildir ki, boya-başa çatdığı yurduna qayıdıb, sakit həyat təzi keçirir, əlbəttə, buna "sakit" demək mümkündürsə...

Bir yaz günü tələbə yoldaşımız Teymur Xaspoladovla onun kəndinə yollandıq – Ağsu rayonunun Küdrü düzü deyilən aran ərəzindəki Cəfəri kəndinə. Məlumat üçün deyim ki, Küdrü əvvəllər tərəkmələrin qışlaq yeri olub, yazda üzü dağlara yaylağa, payıza qənşər Küdrüyə üz tutublar, bu yerlərdə kənd-kəsək, o cümlədən Cəfəri sonralar salınıb. Səmədin qeydlərinə görə, o, anadan olanda Cəfəridə vur-tut otuz ev olub. Yazdan iki ay keçmiş boz çölləri saralıb bozarmış Cəfəri adama qərib və darıxdırıcı təsir bağışlayır. Amma, necə deyərək, Leylinin gözəlliyini görmək üçün gərək ona Məcnunun gözü ilə baxasan. Cəfəri həm onun uşaqlıq xatirələrini yaşadan doğma yurdu – Vətənin başlanğıcıdır, həm də nağılları ilə böyüdüüyü ağsaqqal və ağbircəklərinin, həyatdan vaxtsız getmiş can yoldaşının və oğlunun uyuduğu ziyarətgahdır.

Səmədin "jurnalistliyi" də bu kənddən başlayıb, rayon qəzetində, "Azərbaycan pioneri" qəzetində dərc olunan ilk qələm təcrübələri bu kəndə həsr olunub, yazarlığın şirinliyini – "sağ ol" və qonaranını, acısını- kənd yoluna baxımsızlıq haqqında "Kirpi"yə yazdığına görə rayon təşkilatından gələn qınaq və töhməti burada dadıb.

– Bax, ora qəbiristanlıqdı, Səidə və Nicatı orada dəfn eləmişəm... Hər gün buradan baxıb rəhmət diləyir, həyatın mənasını düşünürəm, gedib qəbirlərini ziyarət edirəm...

– Ağır-ağır nəfəs alır, gözlərini bir müddət o tərəfdən çəkə bilmir... Üz-gözümdən həsrət, nisgil, ağrı ifadəsi oxunur. Bu görüntü ilə zamanın yorulub hərəkətdən dayanmış "heykəlini" xatırladı. "Yox, o, nə yayın qızmarında, nə də qışın şaxtasında heç yana getməyəcək"–, deyə fikrimdən keçirir və hələ tikib qurtara bilmədiyi evinin üzünü də qəbiristanlığa salmasının da fərqi indi varıram... "İşə bax a, doğurdan da heç kəs, heç kəsin kitabını oxumur indi... Heç tələbə yoldaşımızın da taleyindən düz-əməlli xəbər tutmamışıq". Teymur da, mən də təəssüf üçün də "Allah hər ikisinə rəhmət eləsin" – deyirik.

**Ömür ötdü, arzularsa yarımçıq,
Bəlkə, sabah çətin günüm olacaq.
Qohum-qardaş hey arxamca deyindir,
Bu tək qaldı, bunun axırı noolacaq?
Mən bilməzdim dünya belə fanidi.
Bizdən sonra bir quru ad qalacaq.
Ötən günlər bir də dönməz geriyyə.
Payız gəlir, bağça-bağlar solacaq.**

Səməd bu misraları darıxanda yazıb. Onun rəhmətlik həyat yoldaşı Cəfərlinin ilk şəhərli gəlini olub. Səidə də jurnalist idi, bir müddət "Azərbaycan Tibb Jurnalı"nda işləmişdi, sonra da Milli Təhlükəsizlik Nazirliyində çalışdı, tərcüməçi zabit idi, mayor rütbəsi almışdı. Oğlu Nicat tarixçi jurnalist, "Zerkalo" qəzetində şöbə müdiri vəzifəsində çalışırdı. Rusdilli mətbuatımızın gözəl yazarlarından biri idi... Ailə sanki bir redaksiya idi...

Teymurla eyvana çıxıb qarşı tərəfdəki salxım saçaqlı söyüdü kölgəsinə sığınırıq. Aşağı sallanan sarımtıl-yaşılsov nazikcə budaqlardan birində kiçik torbaya bənzəyən quş yuvası var. İstidir, təzə salınmış yurddakı pöhrələrdən fərqli olaraq, nə vaxtsa su ilə dopdolmuş kənarında basdırılmış bu ağac, bəhrə verməyə də, geniş qol-budağı və sərinliyi ilə lap qənimətdir. Arxın o tayında isə nar bağıdır, su bolluğunda yer də, ağaclar da yamyayıdır. Səməd

də öz sahəsində tinglər əkib, inanır ki, becərüb həsilə çatdıracaq, barını görəcək... Tərəvəz ləkləri də salmışdı, amma haradansa peyda olmuş dovşan imkan vermədi. Az əvvəl: – Neyləsin, o da yaşamaq istəyir, yaşamaq üçün isə yemək lazımdır, – xəff bir təbəssümlə demişdi Səməd. Və onu da demişdi ki, eyvanın yuxarısında, bax, o küncdə, pərdə ilə divarın arasında qumru quşu quva qurub bala çıxarmışdı. Bir dəfə köhnə kreslodada oturub kitab oxuyurdum, gördüm ki, bir ilan yanımda dayanıb:" bir az o yana çəkilib, o yuvaya baş çəkib, qayıdıram..." – deyirmiş kimi, haça dilini yalmandıra-yalmandıra həmin yuvaya – civildəşən balalara tərəf sürünür. Öldürmədim, qovdum getdi. – Ölüm-itimin nə demək olduğunu yaxşı bilən ilana da qiyməzmiş...

Səməd deyir ki, indi kənddə yaşamağımın əsas çətinliyi bilirsiz nədi? Uşaqlığımda gördüyüm, oturub-durduğum insanların çoxunun dünyasını dəyişməsidir. Yeni nəsil isə məni yaxşı tanımır, mənimlə söhbətləri tutmur. Çünki mən zaman qəribiyəm. Özümü öz kəndimdə qərib quş kimi hiss edirəm. Buna görə də tez-tez qəbiristanlığa gedir, əzizlərimin, o insanların məzarları önündə dayanıb, onlarla "söhbətləşirəm". Arabir də əl ağacımı götürüb kəndin ətrafına çıxır, uşaqlığım keçən yolları bir daha keçirəm.

Hərdən Bakıya gəlib onu yad edən dostlarını başına yığıb söhbətləşəcək. Nəvələri ilə görüşüb, onları gəzməyə çıxaracaq, həsrətini çəkdiyi əzizlərinin iyini onlardan alacaq... Tələbə dostları ilə atüstü görüşməyə vaxt tapacaq, "uşaqlar, biz tərəflərə də gəlin, darıxıram axı", – deyəcək. Amma Səmədi hamıdan çox yad edən qardaşıdır. Maşallah, beş qardaşı var, onlar Səmədin üstündə yarpaq kimi əsirlər. Allah bir tərəfdən alanda, o biri tərəfdən var edir, ədalətinə şükür!

Biz – tələbə yoldaşlar isə onunla internet və mobil telefon vasitəsilə əlaqə saxlayır, hal-əhval tuturuq. Qocalıq qarını kəssə də, "uşaqlıq və gənclik sadəliyini, həməni yaş dövrünün təmiz heyətini heç vaxt soldurmam" (Vaqif Bəhmənlinin sözüdür, Səməd haqqında deyib- red.) dostumuzun kənd həyatına, təbiətə bağlılığı, təsərrüfat payğılları haqqında da bu yolla xəbər tuturuq.

Uzun illərin ailə dostu, sənətşünaslıq doktoru, Rəssamlıq Akademiyasının professoru Ziyadxan Əliyev Səməd haqqında belə yazır: "Aqillərin "Yüz manatın olmaqdan, yüz dostun olsa yaxşıdır" deyimini qəbul etməklə, demək istəyirəm ki, Səməd kimi dostu olanlar qalan 99-ü olmadan da keçinə bilərlər!"

Belə bir dostumun olması ilə fəxr edirəm! İndiyə kimi həyatın ən müxtəlif sınaqlarına tuş gələn dostumun o qədər də işıqlı olmayan "Alın yazısı"na yönəli nümayiş etdirdikləri çoxlarına məlumdur. Bu mənada öz nuru ilə təmənnəsiz dostlar qazana bilmiş Səmədin həyatı və əməlləri bizlərə də nümunədir."

Nədən, necə yazırsa-yazsın, səmimi olmağa çalışır. Onun yazılarında lirik bir ruh var. Bu ruh insanların təmizliyə, saflığa, vəfalı olmağa səsləyir.

Səfər vaxtımız bitdi. Səmədlə xudahafizləşib geriyyə dönürük. "İnşallah iyulun 15- də mütləq Cəfəriyyə yığısacağıq! Sənin 70 illiyinin səsi nəinki Cəfəriyyə, Bakıyacan səs salacaq",– deyər, yarıcid-di, yarızarafat bildirirəm. Və nədənsə şair İbrahim Yusifoğlunun "yaradıcılığına dərin hörmət bəslədiyi, həyatda 100 il ömür arzulanmış Səməd Məlikzadəyə həsr etdiyi "Ölümü gözləyən qoca" şeirindən bu həzin misralar xəyalımda canlanır:

**Gen otaqlar ona dardı,
Çıxıb həyətdə gözləyir,
Deməyə çox sözü vardı,
Yetişən anı gözləyir....**

Nə deyim, ay Səməd? Özün demiş, ilin və ömrün payızını eyni vaxtda yaşamaq çox çətin, özün də tək-tənha. Allah dözümlü və ömür versin. Ümidlərin sönməsin! Yeni tikdiyin evin, bağ-bağçanın bəhrini-bəhərinə gərənsən! Küdrü düzünden havalanan ömür nəğmələrinin tükənməsin!

**Elçin MEHRƏLİYEV,
yazıçı-publisist,
filologiya elmləri doktoru**